

Mor La Chunga, l'art descalç que va conquerir els tablaos del món

Va tenir un estil únic que va enlluernar artistes de tots els gèneres

MARÍA ROMERO MEDINILLA
Barcelona

La bailaora Micaela Flores Amaya, coneguda artísticament com *La Chunga*, va morir als 87 anys després d'uns anys de lluita contra el càncer de pulmó i va deixar una història marcada pel talent, la superació i un estil únic que la va convertir en una llegenda del flamenc. Reconeguda per ballar sempre descalça, La Chunga va deixar una empremta inesborrable al món de l'art i la cultura.

La notícia va ser confirmada pel seu fill, Luis Gonzalvo, al programa *Y ahora Sonsoles*, d'Antena 3. "No és mai agradable. És trist, dolorós, però hi ha hagut un progrés d'una malaltia i ho assumeixes una mica millor", va confessar en Luis durant el programa. "Feia uns dies que entrava i sortia de l'hospital, i temíem que acabés en mort. Desgraciadament, és el que ha passat", va afegir. Així mateix, va des-

Una de les col·laboracions artístiques més recordades és la tela que va dibuixar a Dalí amb el seu ball descalç

Ava Gardner la va veure ballar a Palamós i se la va endur a Hollywood, on va aparèixer en un parell de pel·lícules i a la televisió

tacar el suport rebut per la família en aquest difícil moment: "Van venir els seus germans de Barcelona, familiars de Madrid, Palma, nosaltres".

Nascuda el 1938 a Marsella i criada a Barcelona, La Chunga va començar a ballar amb només sis anys als bars del seu barri. Va ser descoberta pel pintor Paco Rebés, que es va convertir en el seu mentor i protector. Aquesta trobada marcaria l'inici d'una carrera que la portaria als tablaos més prestigiosos i a conquerir escenaris internacionals, incloent-hi Las Vegas i Nova York, on els espectadors "queien rendits als seus peus descalços". Va encantar amb el seu ball artistes com Picasso, Dalí, Rafael Alberti, Blas de Otero, León Felipe o José Manuel Caballero Bonald.

Al llarg de la seva carrera, La Chunga no només va destacar com a bailaora. La seva inquietud artística la va portar a fer incursions en la pintura i va poder exposar les seves obres els últims anys de la seva vida pública. Picasso va dir dels seus quadres que eren d'un "naïf-lluminós". Una de les creacions més recordades va ser la col·laboració amb

La Chunga, de petita, ballant a sobre d'una tela davant de Dalí i Gala

Salvador Dalí (vegeu la foto), en la qual va ballar descalça sobre una tela plena de pintura i va donar forma a un art únic que combinava dansa i color. Als anys cinquanta, Pastora Imperio la va contractar per actuar al seu tablao de Palamós, on Ava Gardner la va veure i, gràcies a la seva mediació, la bailaora va participar en dues pel·lícules de Hollywood i va fer els primers passos a la televisió dels

Estats Units.

Malgrat el seu èxit, la seva vida no va estar exempta de dificultats. El 2011 li van diagnosticar càncer de pulmó, una malaltia que va enfrontar amb valentia. "Una vegada que el vaig superar, va aparèixer per segona vegada, i afortunadament, el tinc com una pedra", va relatar en una de les últimes entrevistes. Tot i que aquesta condició la va allunyar dels escenaris i va passar els últims anys en una residència de gent gran, La Chunga va continuar enseyant l'art del moviment de mans i mantenint viva la passió pel flamenc. "L'únic que faig és fer classes de com es mouen les mans, però res més". Malgrat això, va continuar sent una inspiració per als que la van conèixer i va deixar un llegat que transcendeix generacions.

Amb la seva mort, Espanya perd una de les grans llegendes del flamenc, l'autenticitat i passió per l'art de la qual la van convertir en una icona cultural. El seu llegat, tant als escenaris com en la tela, continuarà viu com a testimoni d'una vida dedicada al talent i la creativitat. ●

Micaela Flores Amaya amb una de les seves creacions

Car Roussel en català

Màrius Serra

Aquesta columna està escrita en decasíl·labs apleats per glosar la traducció al català escrita en idèntica forma per Adrià Pujol Cruells a *El Doblec*, traducció de *La Doublure*, de Raymond Roussel, escrita originalment en alexandrins apleats, en francès. Per a la versió en castellà de *La Vanguardia* he traduït aquesta columna a hendecasil·labs castellans, també apleats:

La Breu Edicions publica *El Doblec* de Raymond Roussel, insòlit aplec d'un munt d'alexandrins, més de cinc mil, ben traslladats al català civil per un virtuos dels mots vells i bells anomenat Adrià Pujol Cruells. Anostrà en decasíl·labs *La Doublure*, una obra magna que deixa fluir igual com havia fet amb *L'eclipsi* de Georges Perec, la vera apocalipsi per a paraules amb vocal prohibida. Fora del lipograma, repel·lida, la e d'Espanya desapareguda de *La disparition*, ben remoguda. Com que tot és excessiu en Roussel André Breton va voler-lo al cel dels surrealistes, un referent que adoraven perquè era diferent. Anaven a les estrenes d'oracle cridaven i donaven espectacle. La seva particular escriptura encara avui es considera obscura, però el seu mètode en l'instant darrer

Anostrà en decasíl·labs 'La Doublure', una obra magna que deixa fluir

fou traduït per Pere Gimferrer. *Comment j'ai écrit certains de mes livres* amb la seva càbala tothom vibra. Va inspirar Marcel Duchamp i Dalí, Montes-Baquer o Joan Bofill, aquí. El galleg Hermes Salceda coneix tots els secrets de Roussel, i en té un feix, a *Impressions d'Àfrica* o a *Locus Solus* explota l'instrument per treure'n solos. Benestant, sibirita, drogoaddicte no va cometre cap altre delictes que anar en autocaravana a Palerm i morir-hi intoxicat com un verm en un hostal tenebrós, a horabaixa, com ens explica Leonardo Sciacia. La seva literatura és barroca però per llegir-la no cal usar broca. A l'obra *El Doblec* Gaspard i Roberta viuen entre la demanda i l'oferta. Gaspard en francès és Gaspard Lenoir i Roberta no vol continuar. Quan ella se n'atipa i l'abandona el condemna a ser un actor de segona. Val a dir que en les obres roussel·lianes les trames pengen del cel com lianes el llenguatge és l'alfa i és l'omega i el desori verbal és la gran brega. Potser *El Doblec* no té espina dorsal ni tampoc té columna vertebral. *El Doblec* no té ruta definida però, que potser en pot tenir cap vida?